

УДК 821.161.3“19”09-31+929 [Караткевич]

Эсхаталагічная канцэпцыя рамана У.Караткевіча “Хрыстос прызямліўся ў Гародні”

Н. ДАВЫДОЎСКАЯ

У навуковай і крытычнай літаратуры апошніх гадоў неаднаразова звярталася ўвага на сувязь рамана У.Караткевіча “Хрыстос прызямліўся ў Гародні” са шматлікімі творамі сусветнай літаратуры, у тым ліку і з Бібліяй. Вельмі дакладна ахарактарызавала мастацкі метад У. Караткевіча польская даследчыца В.Супа, зазначыўшы, што інтэртэкстуальнасць з’яўляецца “арганізацыйнай дамінантай выяўлення” ў рамане [6, с. 166]. Адным з першых на сувязь рамана з Бібліяй указаў А.Мальдзіс, не канкрэтызаваўшы, аднак, спецыфіку гэтых сувязей: “Больш, чым на чужыя ўзоры, Караткевіч арыентаваўся на сваё – на старыя летапісы, легенды, казанні. І яшчэ творча выкарыстаў біблейскія матывы” [5, с. 155]. Е.Лявонавай належыць грунтоўны аналіз алюзій на вобразы Хрыста і Марыі Магдалены ў рамане, які актуалізуе сувязі твора з Евангеллямі [3;4]. Аналіз вобразаў рамана знаходзім і ў згаданай ужо працы В.Супы, цікавай шматаспектным разглядам цэнтральных персанажаў у кантэксце еўрапейскай літаратуры, пераважна Бібліі.

Але, нягледзячы на шматлікасць даследаванняў па названай тэме, падаецца, што некаторыя яе аспекты застаюцца не раскрытымі. У працах, прысвечаных аналізу ўплыву Бібліі на рамана Караткевіча, звычайна аналізуюцца вобразы-алюзіі або асобныя матывы, у той час як уплыў хрысціянскага дыскурса на сюжэтно-кампазіцыйную і семантычную структуру рамана да гэтага часу не рабіўся аб’ектам літаратуразнаўчага аналізу. І калі відавочная сувязь сюжэтабудовы рамана Караткевіча з Евангеллямі неаднаразова фіксавалася, то дагэтуль ігнаруецца вялізны уплыў на яе “Апакаліпсіса”, што, на нашу думку, замінае правільнаму разуменню зместа аднаго з самых выдатных твораў беларускай літаратуры.

Мэта гэтага артыкула – прааналізаваць уплыў на рамана У.Караткевіча апакаліптычных матываў і хрысціянскага эсхаталагічнага дыскурса ў цэлым (рэлізаваных у структуры традыцыйнага сюжэта).

Сучаснае літаратуразнаўства разумее пад тэрмінам *эсхаталогія* “вучэнне пра канцавы лёс свету (сусветная эсхаталогія) і чалавека (індывідуальная эсхаталогія), адлюстраванае і ў рэлігійнай літаратуры, і ў фальклору, і ў мастацкіх творах многіх народаў свету” [2, с. 188], а таксама “стабільны сюжэт рэлігійнай і часткова мастацкай літаратуры, які малюе канец свету і тое, што яго абумоўлівае” [2, с. 188]. У развітых эсхаталагічных сістэмах “катастрофам часта папярэднічае парушэнне права і маралі, звады, злачынствы людзей, якія патрабуюць пакарання багоў” [2, с. 656]. Цэнтрам хрысціянскай эсхаталогіі з’яўляецца чаканне Месіі, абнаўленне сусвету.

Эсхаталагічная канцэпцыя У.Караткевіча заслугоўвае асобнай размовы. Каб скласці цэласнае ўяўленне пра яе, неабходна ўлічваць і паэзію, і прозу, і драматургію, і, магчыма, біяграфію аўтара. Па сваёй універсальнасці яна супастаўляльная з эсхаталагічным мысленнем Ф.Дастаеўскага. Адною з характэрных рысаў творчасці беларускага пісьменніка з’яўляецца аўтаінтэртэкстуальнасць, даволі часта вершы атрымліваюць сваё развіццё ў прозе або ўрыўкі праявітых твораў перарастаюць у вершы; творчасць У.Караткевіча поўная алюзій, рэмінісцэнцый, цытат не толькі з твораў сусветнай літаратуры, але і з уласных, і часам немагчыма зразумець нейкую яго ідэю ці думку ў адрыве ад кантэксту ўсёй мастацкай сістэмы пісьменніка. Таму перш чым перайсці да аналізу апакаліптычнага сюжэта рамана, зробім невялікі агляд эсхаталагічных матываў паэзіі У.Караткевіча.

Тэма “**зямлі справядлівасці**” – скразная для ўсёй творчасці пісьменніка. “Храм агульны і светлы” з’яўляецца мэтай, сэнсам і аддаленай перспектывай чалавечага жыцця ў свеце несправядлівасці, у “юдолі гора”. Зямля ўяўляецца месцам перманентнага змагання сілаў зла і добра (“Але што гэта я? Ёсць святло і цені. Гэта вечна. І вечны няроўны бой” (Шляхі Ігната Буйніцкага). Гэтая барацьба выражаецца матывамі змагання са злом у розных іпастасях (“Ваявалі упарта са змеем, карчавалі упарта ляду”, “За тых, хто змагаецца з небам і морам, за жывых і за тых, што сканалі”), і часцей за ўсё набывае канкрэтна-гістарычнае выражэнне. Часта пісьменнік звяртаецца да міфалагічных эсхаталагічных тэкстаў, як у паэме “Рагнарадзі” або вершы “Усход”. Вырашальная роля ў змаганні са злом надаецца канкрэтнай асобе, якая сваім самаахвярным і часам неразумным з практычнага пункту гледжання дзеяннем набліжае перамогу добра (Раман Ракутовіч, Паўлюк Багрым, Кастусь Каліноўскі, Юрась Братчык, Ігнат Буйніцкі, Бекеш, Іеранім Босх і інш.). Іх змаганне супраць канкрэтнага зямнога зла заўсёды асуджана на паражэнне, аднак гэтае паражэнне з’яўляецца адначасова пасевам “для руні невядомай і жаданай” (“Ветрык свабоды далёкай пяро на берэце ўзвівае”; “Пакуль пад гукі новай песні // Харалу, што залье палі, // Святая праўда не ўваскрэсне, // Ўсё ж уваскрэсне на зямлі” і г.д.). Аддаленасць перспектывы гэтай перамогі, трагічнасць лёсу кожнага, хто адважваецца на барацьбу, немагчымасць пазбегнуць выбару ў канкрэтнай сітуацыі падзяляе чалавецтва на два лагеры: прыстасаванцаў, якія аўтаматычна пераходзяць на бок зла, і змагароў. Розныя пакаленні аб’ядноўваюцца агульнай мэтай пабудовы Храма, нашчадкі арганічна звязаныя з продкамі.

“Новая зямля” паводле У.Караткевіча – справа чалавечых рук, а не Бога, і патрабуе змянення самога чалавека, дарастання яго да новай маралі: “Тут пабудуйце свой рай. Бо ён у руках вашых чорных, // Ў людзях на гэтай зямлі, людзям, што робяць свой лёс...” (Бекеш, або Ода ерасі).

Найбольш цэласна эсхаталагічны сюжэт у паэзіі У.Караткевіча выражаны ў вершы “Усход”. Тут дзейнічаюць палярныя першастыхіі: хаос, цемра – і святло, сонца. Першапачатковая сітуацыя (“цемра, хаос і шал”) змяняецца паўстаннем сонца і “мільёнаў зялёных гайдукі” і канчатковай перамогай Усходу: “Над ашаломленым змрокам // Сведчаннем вечнай вясны // Шумяць пераможна над брызям // Зялёныя лахманы...”.

Гэтая *абстрактная сюжэтная схема* – заняпад, панаванне цемры; змаганне; перамога святла, – напоўненая канкрэтна-гістарычным зместам і ўведзеная праз шматлікія адсылкі ў шырокі культурны кантэкст, рэалізавалася аўтарам у рамана “Хрыстос прызямліўся ў Гародні”.

Адразу ўдакладнім, што мы не будзем аналізаваць усю складаную сюжэтную структуру рамана, у якой перапляліся евангельскія і апакаліптычны сюжэты з сюжэтам прыгодніцкім. Таксама няма магчымасці разгледзець тут усе сюжэтныя матывы твора, таму звернем увагу толькі на тыя, што маюць аналогіі ў “Апакаліпсісе”. Пра эсхаталагічнасць рамана нам дазваляюць гаварыць наступныя факты. Па-першае, да гэтага скіроўваюць шматлікія цытаты і алузіі. Так, з 62-х раздзелаў 15 маюць у сваёй назве адсылкі да “Апакаліпсіса”, а яшчэ 17 – да “Новага Запавету”, пераважна да эсхаталагічных яго прадказанняў. Да 10 раздзелаў эпиграфы ўзятыя з “Апакаліпсіса”, да 15 – з эсхаталагічных раздзелаў “Новага запавету”. Цытуюцца таксама ўрыўкі са Старога запавету, апокрыфаў і міфаў народаў свету эсхаталагічнага кірунку. Шырокая геаграфія працытаваных эсхаталагічных тэкстаў (індыйскія, іранскія, скандынаўскія, легенда Карычных астравоў) падкрэсліваюць агульначалавечае гучанне рамана, універсальнасць яго зместу. Па-другое, галоўны герой Братчык – алузія на вобраз Хрыста, але “Хрыста ваяўнічага”, змагара, а гэта герой “Апакаліпсіса”, а не Евангелляў. І па-трэцяе, што для нас тут найбольш істотна, супадаюць асноўныя сюжэтныя блокі рамана і апошняй кнігі “Новага Запавету”.

“Апакаліпсіс”, як вядома, прарочыць пра падзеі, што адбудуцца ў канцы часоў. Яго сюжэтная скіраванасць – да перамогі Царства Божага і Страшнага Суда. Аснова канфлікту – у змаганні нябесных сілаў з сатаною за ўладу над людзьмі. Вылучаюць наступныя эпідоды “Апакаліпсіса” (без уліку традыцыйна вылучаных пралога і эпілога): 1. Агульная карціна заняпаду, свет пад уладай д’ябла: зняцце сямі пячатак, вялікія бедствы на зямлі ў выніку; звяржэнне сатаны на зямлю, яго царства; 2. другое прышэсце Хрыста, Армагедон: бітва і перамо-

га; закаванне сатаны ў бездань; першы суд і тысячагадовае царства; вызваленне сатаны. Канчатковая перамога Хрыста; 3. Страшны Суд. Новае неба і Новая зямля. Натуральна, вылучаная тут структура даволі абагульненая, але яна будзе канкрэтызавацца ў ходзе аналізу.

Важна адзначыць, што ў рамане існуе некалькі ўзроўняў выкарыстання апакаліптычнага сюжэта ў прыватнасці і ўсёй эсхаталагічнай канцэпцыі наогул. 1. Канкрэтна-гістарычны ўзровень. Падзеі рамана асэнсоўваюцца як “апакаліпсіс сёння”. 2. Будуюцца перспектыва далёкага Царства Справядлівасці, апакаліпсіс мысліцца як метасюжэт гісторыі. Гэтая перспектыва па-новаму асвятляе трагічныя падзеі сучаснасці. 3. Індывідуальная эсхаталогія, зварот да ўнутранага свету чалавека ў перспектыве яго перараджэння.

З самага пачатку твора аўтар малюе карціну заняпаду і нарастанне бедстваў. Так, да першага раздзела – “Падзенне агнявога змія” – у якасці эпіграфа выкарыстаны ўрывак з “Евангелля ад Лукі”: “Будуць вялікія землятрусныя па месцах, і галады, і пошасці, і жахлівыя з’явы, і вялікія знакі з неба” (21:11). Эпіграф, які гаворыць пра надыход апошніх часоў, разгортваецца ў рамане шматлікімі праявамі апакаліптычных бедстваў: нябесныя гарады, і войска, што ідзе па небе на той свет, і цмокі, што ўсплылі з возера. Апісанне шматлікіх бедстваў звязвае рамана з многімі сярэднявечнымі летапісамі і хронікамі, якія засведчылі з’яўленне розных знакаў на небе, у тым ліку змея, вогненны шароў, камянёў і г.д. Апакаліптычны настрой уяўнага аўтара таксама блізкі сярэднявечнаму.

Першапачатковая сітуацыя – “голад, і пошасць, і мор” – канкрэтызуецца зямным ува сабленнем зла ў абліччы царкоўнай улады, якую У.Караткевіч апісвае пры дапамозе кантрасу: багатае, разбэшчанае, злое духавенства на фоне жабрацкай галоднай вёскі, дзяўчынкі, якая не памятае смаку хлеба. Такім чынам, выяўляецца першы бок супрацьдзеючых сіл. У сістэме міфалагічна палярызаванага мастацкага света твора неабгрунтаванымі бачацца заўвагі В.Супы пра тое, што “рэлігійныя ўстановы і прафесійныя прадстаўнікі народа перад Богам, духавенства, паказаныя ў адмоўным і не зусім аб’ектыўным асвятленні” [6, с. 171]. Письменнік і не імкнецца намалюваць гістарычную ілюстрацыю.

Адзін з найважнейшых матываў “Апакаліпсіса” – *раскашаванне Вялікай блудніцы пад час панавання сатаны* – раскрываецца ў раздзеле XIII. Мы не згодны з Е.Лявовай, якая лічыць, што словазлучэнне “вялікая блудніца”, вынесенае ў загаловак раздзела, характарызуе Марыю Магдаліну і што яе вобраз уводзіцца менавіта ў гэтым раздзеле [4, с.13]. Вобраз Марыі сапраўды займае ў раздзеле значнае месца, аднак уведзены ў твор ён раней. Між тым, у хрысціянскай эсхаталогіі Вялікая Блудніца – гэта Вавілон, горад граху, сімвалічнае ўва сабленне матэрыялістычнага стану, клопату пра стварэнне царства зямнога ў процівагу нябеснаму. У. Караткевіч паказвае тут бязбожнасць царкоўнікаў, іх срэбралюбства, раскошу, якая кантрастуе з галодным і падманутым насельніцтвам. Нездарма кардынал Лотр выконвае ролю д’ябла ў сцэне спакушэння Хрыста. Ствараючы рэальную гістарычную карціну, аўтар падкрэслівае і яе універсальнасць, а таксама выкарыстоўвае біблейскую сімваліку ў апісанні горада: “Пахла зверам” [1, с. 229], “Махляры, сыны сінаманіі. Адродзе пекла (...). Толькі б хутчэй разнеслі тут усё ўшчэнт. Гандляры Богам. Сука! Вялікая блудніца” [1, с., 137]. Відавочна, гэтыя страшныя праклёны звернуты не да жанчыны. Такім чынам, Вавілон – гэта назва Гародні, апанаванай “д’яблам” – царкоўнікамі і гандлярамі.

Прынцыповае адрозненне сюжэта твора ад апакаліптычнага – паступовае станаўленне героя, яго “дарастанне” да сваёй місіі выратавальніка. У.Караткевіч на працягу разгледжанай часткі твора паказвае пераўтварэнне недавучанага шкаляра ў Хрыста, які паступова пачынае ўсведамляць вялізны раскол паміж рэальным і ідэальным. Раздзел “Выйсце ў юдоль слёз” апісвае пачатак шляху, узыходжання Юрася Братчыка да Хрыста, народнага заступніка. Кульмінацыйным тут можна лічыць раздзел XXXIV “Болі нараджэння”, калі Братчык канчаткова бярэ на сябе ролю заступніка абяздоленых. Назва раздзела зноў жа адсылае нас да апакаліптычнага эпізоду, дзе на небе з’яўляецца жанчына, што “мела ў чэраве”, і нараджае дзіцятка. Письменніка менш за ўсё, напэўна, цікавіць тэалагічнае тлумачэнне гэтага эпізоду, ён выкарыстоўвае матывы для таго, каб паказаць перараджэнне свайго героя і яго набліжэнне да вобраза таго, за каго ён сам сябе выдаваў. Натуральна, гэтае перараджэнне не адбылося само сабою, адразу. Яно падрыхтоўвалася сутыкненнем Братчыка з жахлівым штотдзённым існа-

ваннем простага народа і ўнутраным пратэстам супраць гэтага. Цікавы спосаб матывацыі ўчынкі героя – прыняцце на сябе ролі Хрыста па просьбе на гэты раз ужо самога народа: “Павінен быць Бог, раз нам гэтак кепска, раз нам – смерць. (...) Не смей намі грэбаваць” [1, с. 286]. Перад тым Братчыку сніцца сон, які можна назваць эсхаталагічным, ён сніў, быцам ідуць людзі, шчаслівыя і вольныя, і “ён страшэнна любіў іх. Гэтай хвілінай ён страшэнна любіў іх. Такімі нельга было ўладарыць, такіх нельга было падманваць” [1, с. 253]. Братчык прымае свой крыж менавіта дзеля гэтай любові, каб калісьці ўбачыць тых “матылёў”, што народзяцца з “абрыдлівых брудных коканаў”.

Такім чынам, з’яўляецца сіла, здольная супрацьстаяць злу. Мастацкі свет рамана палярызаваны, розныя бакі не могуць ісці на кампрамісы. “Мы людзі, таму што мы адрынутыя ўсім гэтым светам хлусні”, - гаворыць Іуда Басяцкаму [1, с. 270]. Трагічнасць і велічнасць гэтай барацьбы ў тым, што герой Караткевіча ведае пра сваю смяротнасць, ён не спадзяецца на ўваскрасенне. І ўсё ж ён знаходзіць у сабе сілы адстойваць агульначалавечыя каштоўнасці. Мы не згодны з В.Супай, якая пісала, што “Братчык не вучыць людзей, як ратаваць душы (...), а дапамагае ім у іх безнадзейным зямным жыцці: ратуе ад голаду, абараняе ад татар...” [6, с. 166]. Братчык менавіта ратуе душы людзей, але не ў нябесным жыцці абяцае гэтае выратаванне, а ў зямным: “Хлеб у Гародні. Але я не хачу думаць, што ідзем мы па адзіны хлеб. Не хлеб яны ўзялі ў свой Вавілон, у кубло гадзючае, а хлеб дабрыні вашай, літасці, даверу” [1, с. 287].

Ключавы эпизод “Апакаліпсіса” – Армагедон, змаганне з сіламі зла. Ён уключае ў сябе наступныя матывы: 1. *вершнік на белым кані выязджае са сваім войскам*; 2. *заклік анёла да птушак перад боем*; 3. *змаганне вершніка са зверам і царамі зямнымі*; 4. *перамога Добра, вячэра птушак*; 5. *закаванне зверу ў бездань*; 6. *надыход тысячагадовага царства*.

У Караткевіч пераймае і дае новую інтэрпрэтацыю гэтаму комплексу матываў. Менавіта з гэтага моманту галоўную канструктыўную ролю ў творы бярэ на сябе апакаліптычны сюжэт. Гаворка зараз будзе весціся пра раздзелы XL – XLIII. Так, перад бітваю вызначаецца мэта паходу: Хрыстос ідзе са сваім войскам дзеля пераўтварэння Вавілона ў Нябесны Іерусалім, у царства справядлівасці. Перад бітвай Братчык тройчы ўзгадвае лепшы, далёкі час: 1) у дачыненні да гораду: “Ён (горад – Н.Д.) нагадваў... што ён нагадваў?... А тое, што нагадвала і ўся гэтая зямля: скажоны, перакручаны, няўмелы малюнак чагосці сапраўднага” [1, с. 307]; 2) да чалавека “Гэты кволы ўчэпісты чалавек (Юда – Н.Д.) цікавіў яго і няўлоўна, несвоечасова на гэтай паганай цвердзі, нагадваў нешта добрае, што павінна на ёй быць і чаму, аднак, не прыйшоў час” [1, с. 309]; 3) да сэнсу справы: “Павінен быць хаця маленькі агеньчык, на які глядзелі б дзеці. Зменіцца калісьці цвердзь, змяняцца і людзі” [1, с. 311].

Параўнаем апісанне Армагедону ў “Апакаліпсісе” і ў рамане. 1. Братчык з войскам стаіць насупраць Гародні: “*белая палатніна, турынай скуры шчыты...*” [1, с. 313]. “І йшлі за ім войскі нябесныя на белых канях, апраненыя ў віссон белы і чысты” (19:14).

Гэтаму войску супрацьпастаўляецца войска гарадской улады: “Трохкутныя авальныя сталёвыя шчыты, султаны, дзіды, залатыя – а болей варанёныя – латы” [1, с. 313].

2. Перад боем да войска Хрыста прылятаюць крумкачы, і ён крычыць ім, каб падтрымаць дух сваіх воінаў: “Птушкі! Збірайцеся на вялікую вячэру божую! Каб пажэрці трупы цароў, трупы моцных, трупы тысячаначальнікаў, трупы коней і тых, што сядзяць на іх” [1, с. 312]. Гэтыя словы – амаль даслоўная цытата: “І крыкнуў ён вялікім голасам, прамаўляючы да ўсяго птаства, што лётала пасярод неба: хадзеце, збірайцеся на вячэру вялікага Бога, каб есці целы цароў і целы тысячнікаў, і целы дужых, і целы каней ды коннікаў на іх” (19:17 – 18).

3. Змаганне Братчыка “на белым кані і з лёгкім мячом” (пар. “і вось конь белы і коннік на ім” (19:11)) з Карнілам на вараным кані.

4. Перамагае войска Братчыка: “Праз нейкія дзве гадзіны на лагчыну спускаліся крумкачы” [1, с. 317]. Пар.: “І рэшта пазабівана мячом сідзячага на кані, што выходзіў з вуснаў ягоных. І ўсё птаства насыцілася целамаі іхнімі” (19:21).

5. Закаванне зверу ў бездань на тысячу гадоў (20:1 – 3). У рамане, нагадаем, увасабляюць зверу, сатану прадстаўнікі ўлады. Яны пакідаюць Гародню, як толькі туды ўваходзіць Хрыстос: “Усе духоўныя члены рады, войт і пара магнатаў пад аховай дзiesiąтка манахаў

спусціліся ў *падземны ход* (выдзелена намі – Н.Д.) і, па вадзе, пабрылі па ім да выхада, што знаходзіўся за гарадской сцяной” [1, с. 317].

6. Гародня на непрацяглы час робіцца зямлёй справядлівасці.

Далей дзеянні развіваюцца згодна з апакаліптычным сюжэтам. Вялікую ролю адыгрывае тут таксама і евангельскі сюжэт, у прыватнасці, тая яго частка, што апавядае пра апошнія дні Хрыста. Можна сказаць, што евангельскія матывы выкарыстоўваюцца для паказу асабістага лёсу Братчыка, а апакаліптычныя – для апісання лёсу змагання. Завяршаюць Апакаліпсіс тры эпізоды: *выйсце д’ябла з безданы, апошняя бітва з ім, Новае Неба і Новая зямля*. Фармальна Караткевіч пераймае гэтую структуру, аднак напэўнае яе іншым сэнсам. Так, “па сканчэнні тысячы гадоў вызваліцца сатана із вязніцы сваёй” (20:7), аднак на непрацяглы час. У рамана У. Караткевіча зямля справядлівасці праіснавала нядоўга. Письменнік сведчыць, што яшчэ не прыйшоў час для стварэння царства божага. І менавіта таму “сатана” тут перамагае. Нам падаецца невыпадковым і наступнае супадзенне: войскі выходзяць з-пад зямлі, каб захапіць горад. “І выйшлі на шырыню зямлі ды акружылі табор святых і места ўлюбёнае; і зыйшоў ад Бога агонь з неба ды жор іх” (20:9). У рамана здзяйсняецца толькі першая частка прадказання. “Ваш час і ўлада цемры,” – гаворыць Братчык сваім пераможцам [1, с. 350]. Аднак гэтая даслоўная цытата з Евангелля не проста паказвае на падабенства Хрыста і Братчыка, а ўказвае на стан перманентнага змагання Добра і Зла, універсальнасць такой сітуацыі для ўсёй гісторыі чалавецтва.

Матыў усталявання “*Новага Неба і Новай Зямлі*” таксама мадыфікаваны ў рамана, сама гэтая падзея адсоўваецца письменнікам у неакрэслена далёкую будучыню, аднак матывы прысутнічае ў рамана як структурны элемент сюжэта. У раздзеле “І ўбачыў я новае неба і новую зямлю” Братчык бачыць сон, дзе яго мара здзяйсняецца.

Заканчваецца твор матывам, якога няма ў “Апакаліпсісе”. Пазначым яго назваю апошняга раздзела рамана – *пасеў*. Для Новага Завету адным з найважнейшых матываў з’яўляецца *матыў жніва*, якое сімвалізуе заканчэнне чалавечых спраў, дасягненне пэўнага выніку. У “Апакаліпсісе” таксама прысутнічае вобраз жніва, які пажынае справы чалавечыя. У такім кантэксце *пасеў* сведчыць не пра завяршэнне, а пра пачатак шляху да зямлі справядлівасці, нягледзячы на чарговую паразу. Падзеі рамана цыклічныя: *панаванне цемры – змаганне – часовая перамога святла – панаванне цемры – новае змаганне*. “Выйшаў сейбіт сеяць нівы свая” (заклучныя словы рамана) – гэта і выбар, і сэнс дзейнасці ўсіх, хто не прымае існуючай улады зла і асуджаны на паразу ў канкрэтным гістарычным часе. Кожная такая паразы – крок да Вялікай перамогі.

Такім чынам, вядучую ролю ў рамана “Хрыстос прызямліўся ў Гародні” выконвае апакаліптычны хрысціянскі дыскурс, які выражаецца ў традыцыйным сюжэце, а евангельскія сюжэты, матывы і вобразы выконваюць у дачыненні да яго службовую ролю. Эсхаталагічная канцэпцыя У.Караткевіча – вельмі важная рыса мастацкага свету яго творчасці, таму для лепшага разумення зместу рамана неабходна звярнуцца да эсхаталагічнай тэматыкі паэзіі класіка. Пры дапамозе традыцыйных структур письменнік будзе вельмі адметную мастацкую канцэпцыю чалавека і свету.

Abstract. The paper analyses the influence of apocalyptic motives and of Christian eschatological discourse as a whole on V. Korotkevich’s novel “Jesus landed in Grodno”. That influence becomes apparent in the structure of the traditional plot.

Літаратура

1. Караткевіч, У. Выбраныя творы: у 2 т. – Т. 2: Хрыстос прызямліўся ў Гародні: роман. / У. Караткевіч. – Мінск: Маст.літ, 1980. – 400 с.
2. Лексикон загальнага та порівняльнаго літаратурознавства / А. Волков і інш. – Чернівці: Золоті литавры, 2001. – 636 с.
3. Лявонава, Е.А. Алюзія на вобраз Хрыста ў рамана У.Караткевіча “Хрыстос прызямліўся ў Гародні” і сусветная літаратурная традыцыя / Е.А. Лявонава // Беларуская мова і літаратура – 2001. – №4. – С. 121–127

4. Лявонава, Е.А. Інтэрпрэтацыя біблейных вобразаў у літаратуры: Марыя Магдаліна ў рамане У.Караткевіча “Хрыстос прыямліўся ў Гародні” / Е.А. Лявонава // Роднае слова – 2001 – №11. – С. 9–15.

5. Мальдзіс, А.І. Першынец Уладзіміра Караткевіча / А.І. Мальдзіс // Караткевіч, У. У снягах драмае вясна / У. Караткевіч – Мінск: Маст. літ., 1989. – С. 122–172.

6. Супа, В.Роман В.Караткевіча «Хрыстос прыземліўся в Гародне» в контексте мировой литературы / В.Супа // Славянскія літаратуры ў кантэксце сусветнай: матэрыялы 5-й міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 80-годдзю БДУ, Мінск, 13–14 кастрычніка 2000 г.: у 3 ч. / Беларускі дзярж. ун-т; рэдкал. – Мінск, 2001. – Ч. 1. – С. 166–172.

Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя М. Танка

Поступило 12.11.07

РЕПОЗИТОРИЙ ГГУ ИМЕНИ Ф. СКОРИНЫ